

Т.В. Устимова – студентка IV курсу
Інституту підготовки кадрів для органів прокуратури України
Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого;
науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. кафедри міжнародного права
Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого **О.Я. Трагнюк**

ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ГАРАНТІЯ ДОДЕРЖАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Ефективне міждержавне співробітництво в питаннях захисту прав людини виступає пріоритетним завданням Ради Європи, діяльність якої дає можливість постійно підвищувати рівень стандартів прав людини на континенті. Тому і для України як повноправного члена Ради Європи та учасника Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод політика в сфері захисту прав людини і забезпечення належної реалізації норм Конвенції стає надзвичайно актуальною та набуває важливого значення як в політичному, так і в правовому плані.

Слід відзначити, що ч. 4 ст. 55 Конституції України закріплює право кожного після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна [1]. На даний час Європейський суд з прав людини є єдиним у світі міжнародним судом, в який особа може звертатися зі скаргою на державу щодо порушення прав людини. Підкреслимо, що заява повинна бути подана саме проти держави, яка є учасницею Конвенції і не може бути спрямована проти приватної особи чи неурядової організації, оскільки Європейська конвенція захищає права і свободи осіб від свавільного втручання або порушення їх державою [6, с. 97].

Виконанню підлягають рішення палат Європейського суду з прав людини, які відповідно до п. 2 ст. 44 Конвенції набули статусу остаточних, тобто якщо сторони заявлять про те, що вони не звертатимуться з клопотанням про передачу справи на розгляд Великої палати, з моменту, як сплине тримісячний строк від дати винесення рішення; якщо не було подано клопотання про передачу справи на розгляд Великої палати; або якщо комітет у складі п'яти суддів відхилить клопотання про передачу справи на розгляд Великої палати. Рішення Великої палати стають остаточними з моменту винесення [3].

Згідно зі ст. 46 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод визначається пряма дія рішень Суду в країнах-учасницях Конвенції. Доцільно підкреслити, що пряма дія рішень Європейського Суду з прав людини – правовий феномен, який є позитивною ознакою європейської системи захисту прав людини [5]. Так, у справі “Скоццарі і Гінта проти Італії” Суд зазначив, що Високі Договірні Сторони взяли на себе обов’язок виконувати остаточні рішення Європейського суду у будь-якій справі, в якій вони є сторонами, і виконання цих рішень

здійснюється під контролем Комітету Міністрів Ради Європи. З цього випливає, *inter alia*, що рішення, відповідно до якого Європейський суд визнав порушення, покладає на державу-відповідача обов'язок не лише здійснити на користь заявника виплати, присуджені в якості справедливої сатисфакції, але також і здійснити під контролем Комітету Міністрів загальні, і, якщо це доречно, індивідуальні заходи, здійснення яких є необхідним в рамках внутрішньої правової системи, аби покласти край виявленому порушенню та виправити негативні наслідки такого порушення. Зазначимо, що знаходячись під контролем Комітету Міністрів, держава-відповідач вільна у виборі засобів, якими вона виконуватиме свої зобов'язання за ст. 46 Конвенції, за умови, що такі засоби не суперечитимуть висновкам, які містяться у рішенні Європейського суду.

Заходи загального характеру розробляються та вживаються державою-відповідачем для запобігання новим, подібним до визнаних Судом, порушенням, або зупинення порушень, що тривають. Такі заходи можуть бути направлені як на зміну відповідної практики, так і на внесення змін до існуючого законодавства.

Заходами індивідуального характеру є заходи, які вживаються державою з метою припинення встановленого Судом порушення та відновлення правового становища заявника настільки, наскільки це можливо, до того ж стану, в якому воно перебувало до порушення Конвенції (*restitutio in integrum*). При цьому компетентні органи держави-відповідача самі вирішують, які заходи, зважаючи на наявні в національній правовій системі засоби, є найбільш відповідними для досягнення *restitutio in integrum*. Залежно від обставин справи, виконання рішення в частині вжиття на користь заявника заходів індивідуального характеру може здійснюватись шляхом відновлення провадження, знищення інформації, отриманої з порушенням права на приватність, погашення судимості, скасування рішення про депортацію, прийнятого без урахування ризику нелюдського поводження у країні призначення, чи запровадження законодавства, яке не існувало раніше і яке надавало б право доступу до Суду [4, с. 81].

Порядок виконання зазначених рішень в Україні регламентується Законом України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" від 23 лютого 2006 року, який регулює відносини, що виникають у зв'язку з обов'язком держави виконати рішення Європейського суду з прав людини у справах проти України, з необхідністю усунення причин порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод і протоколів до неї, з впровадженням в українське судочинство та адміністративну практику європейських стандартів прав людини, зі створенням передумов для зменшення числа заяв до Європейського суду з прав людини проти України [2].

Отже, законодавче закріплення порядку впровадження рішень Суду є ефективною гарантією додержання прав і свобод людини і громадянина в Україні. Проте на сьогодні існує низка проблем щодо виконання цього Закону, які, в першу чергу, пов'язані з недостатньо кваліфікацією

українських суддів. Нагального вирішення потребує також проблема забезпечення суддів офіційним перекладом цих рішень. Тому, на нашу думку, необхідним видається проведення обов'язкових семінарів з питань застосування Конвенції та практики використання рішень Європейського суду з прав людини як в Україні, так і в інших державах, а також пропонуємо запровадити відповідальність суддів за винесення незаконних рішень.

Література

1. Конституція України : за станом на 1 січня 2005 р. // Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2005. – 76 с. – (Бібліотека офіційних видань).
2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини [Текст] : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 260
3. Про ратифікацію Конвенції про захист прав та основних свобод людини 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції [Текст] : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 40. – Ст. 263.
4. Давидчук, О. Виконання рішень Європейського суду з прав людини [Текст] / О. Давидчук // Юридичний журнал. – 2006. – № 6. – С. 80–82.
5. Савчин, М. Вплив Європейського Суду з прав людини на стан додержання прав і основоположних свобод людини в Україні [Електронний ресурс] / М. Савчин. – Режим доступу : <http://www.yur-gazeta.com/article/800/>.
6. Україна – РС: напрями співпраці Інформаційна довідка Міністерства закордонних справ України (лютий 2007) [Текст] // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2007. – № 1(7). – С. 96–100.